

יום ראשון 08 יולי 2012

דו"ח הועדה לניטור תוכנית "אדם ורפואה"

רקע

האוניברסיטה העברית פנתה בבקשה לחברי הוועדה לבצע ניטור אקדמי לתוכנית "אדם ורפואה" במסגרת לימודי הרפואה. הועדה קבלה חומר רקע המתאר את התוכנית, דו"ח הערכה עצמית של התוכנית על-ידי פרופסור דורית שחם, וכן הנחיות על תהליך הניטור.

רקע כללי על התוכנית

מדובר בתוכנית חדשנית עבור הפקולטה. תכניות דומות, אבל לא זהות, כבר קיימות במספר לא מבוטל של בתי ספר לרפואה מערביים. העולם הרפואי עובר שינויים חברתיים וארגוניים מרחיקי לכת בקצב מסחרר, וקיימת הסכמה כללית שחשוב לתת לבוגרי בתי הספר לרפואה ורופאים לעתיד את הכלים הנדרשים להתמודד עם העולם המתחדש המחכה להם עם סיום לימודיהם. במדינת ישראל הפקולטה בבאר שבע הייתה חלוצה בהכנסת תכנים חברתיים רבים בתוכנית הלימודים שלה. ועדת מל"ג שסקרה את כל בתי הספר לרפואה בארץ המליצה לכל המוסדות להרחיב את תכניות הלימודים שלהם בכיוונים אלה. ביה"ס לרפואה באוניברסיטה העברית, מוקד של הצטיינות מוכרת בינלאומית, נקרא גם הוא להרחיב תכניות הלימודים שלו בכיוונים חברתיים. לפני כמה שנים, בחלקית בתגובה להמלצת ועדת מל"ג, הוקמה התוכנית "אדם ורפואה" ביוזמת ובהנהגת פרופסור דורית שחם, והאוניברסיטה החליטה שהגיע הזמן להעריך את התוכנית, הישגיה והכיוונים לעתיד.

קיימו יומיים שלמים של פגישות עם מספר גורמים רלבנטיים ב-14/06/12 וב-21/06/12.

האנשים עימם נפגשנו היו:

פרופ' שרה סטרוזמה – רקטור האוניברסיטה

פרופ' יעקב שול – סגן הרקטור

פרופ' ערן לייטרסדורף – דיקן הפקולטה לרפואה

ד"ר רונית הראל – דיקן משנה של הפקולטה לרפואה

פרופ' רונית שחם – ראש התוכנית

ד"ר מיכי פיליפס, ד"ר רבקה ברוקס, דר דרורית עטיאס, האחראיות על תוכנית שנה א', גם

על ה-OSCE ועל ה-Teaching OSCE.

ד"ר אנה וולסקי רובל, ד"ר מיכל לוריא ואסטל רובינשטיין מרכזי הקורסים של שנה ג'.

ד"ר אלכס גורל וד"ר אסתר-לי מרכוס האחראים על התוכנית שנה ב'.

פרופ' מלי להד – תוכנית אבני פינה, שנה ב'.

שרה סדובניק – קורס רפואה וחברה, שנה ב'.
ליבנת וידר – עובדת סוציאלית, קורס בשורה קשה, שנה ג'.
ד"ר רות קנאי – מרכזת קורס אומנות הריפוי, שנה ד'.
כ-11 נציגי סטודנטים מכל השנים.
ד"ר מיכאל בייגל – אחראי על מולטימדיה.
אורית סמית – אחראית על תקציב.
אסטל רובינשטיין וד"ר מוטי מושקט על מחקר בתכנית.
פרופ' דרור מבורך, פרופ' קולין בלוק, פרופ' אריה בן-יהודה – חברי סגל בכירים העוסקים במדיניות הוראה.

היו לנו דיונים ערים, פתוחים, מהנים ופוריים. כולנו בעלי ניסיון רב במוסדות רפואיים אקדמיים הן בארץ והן בחו"ל ורובנו עסקנו שנים רבות בשטחים רלוונטיים לתכנית. התרשמנו כאן בצורה חיובית ביותר מהתכנית שהוקמה ביזמת ובהנהגת פרופ' שחם. מדובר בתכנית חשובה ביותר, ואפילו קריטית, לבית ספר לרפואה כי ללא רכישת הערכים, הידע והמיומנויות שהתכנית מציעה לא יתכן שבוגר ביה"ס יתפקד כרופא ברמה סבירה. חלק בלתי מבוטל מחוסר שביעות הרצון של הציבור מהרופאים כיום נובע מחוסרים במישורים הנלמדים בתכנית. בהשוואה לרוב הקורסים הקלאסיים והחשובים בפקולטה לרפואה שברובם נתחמים בתקופה מוגדרת ומוגבלת בשנות הלימודים, כאן מדובר בהוראה המשתרעת לאורך כל שנות הלימודים, הן בשנים הפרה-קליניות והן בשנים הקליניות (ורצוי גם לאחר סיום הלימודים הפורמאליים). ההוראה מטיבה חייבת להינתן בקבוצות קטנות על-ידי מספר רב של מורים מדיסציפלינות שונות. חלק גדול מהתכנים לא נלמדו אף פעם בפקולטה והמורים עצמם טרם עברו הכנה הולמת להנחות את הסטודנטים. הצלחת התכנית עד כה נובעת מהמנהיגות המיוחדת והמוצלחת של פרופסור דורית שחם יחד עם מספר מורים מסורים באופן מרשים למטרות התכנית ולביצועה.

המלצות

- כתוצאה מכל מה שקראנו ושמענו בימים האלה יש לנו מספר המלצות לביצוע:
1. התכנית חייבת להתמסד, אם זה על-ידי הקמת חוג, או ע"י הקמת מסגרת אחרת שאליה ישתייכו המורים והחוקרים העוסקים בהוראה ובמחקר בנושא. החברים במסגרת הזו יכולים גם להמשיך להיות חברים במחלקות וחוגים אחרים בפקולטה. למסגרת הזו יוקצו תקנים של כוח אדם אדמיניסטרטיבי קבוע שיוכל לדאוג לתיאומים המסובכים של ההוראה הנוכחית.
  2. דרוש תקציב ברור ומוגדר מראש לתכנית, שאיננה פחות חשובה ממחלקות אחרות הקיימות בפקולטה.

3. קריטי להעניק מינויים אקדמיים למורים הנושאים בעול הארגון וההוראה. ישנם כמה מורים שפגשנו, שהקימו ומפעילים מערכת הוראה מסובכת, ענפה ומוצלחת ללא שום הכרה אקדמית. במוסדות יוקרתיים בעולם המערבי אנשים כאלו היו זוכים מזמן למינויים בכירים. התכנית לא מסוגלת להתקיים לאורך זמן על בסיס התנדבותי בלבד.
4. דרושה מעורבות והשתתפות מלאה של הנהלות בתי החולים. הנהלת המוסדות השירותיים חייבים להעביר למנהלי המחלקות בבתי החולים ובקופות שההוראה המתבצעת בתכנית זו מחייבת שיתוף פעולה מלא של צוותי המוסדות שבראשם הם עומדים.
5. חשוב לארגן ולממן סדנאות השתלמות לצוותי המורים בתכנית בכדי לשפר את רמת ההוראה מטעם המורים הרבים בתכנית.
6. כרגע התכנית מתוחה מאד ועובדת על גבול יכולתה להתמודד עם כל המטלות שקיבלה על עצמה. רצוי לבדוק בצורה ביקורתית ביותר את כל הפעילויות מבחינת עלות/ תועלת (עלות במובן כוח אדם וכדומה), למשל ה- TOSCE מאד יקר מבחינת כוח האדם וההכנה הדרושים, וזה עוד יגדל עם תוספת סטודנטים לכיתות.
7. חלק מההוראה בתוכנית משולב עם ההוראה בקורסי התוכנית "אבני פינה". הרעיון של אבני פינה הוא רעיון מבורך. עומס השעות המוטל כרגע על הסטודנטים בפקולטה גדול מאד ולא רצוי להגדיל מספר הנ"ל לתכנית. רצוי גם בתוך קורסי הבחירה לכוון את הקורסים לשטחים יותר רלוונטיים. למשל בקורס הדן במצב ימי הביניים אפשר ללמד על הרמב"ם ובדרך זו להתייחס גם לתקופת ימי הביניים, לרפואה מונעת וליהדות בו זמנית.
8. ישנם מספר נושאים שאנו ממליצים להכניס לתכנית כגון היחס לאנשים עם מוגבלויות וגם הנושא של טעויות רפואיות.
9. רצוי להיות מאד קשובים למשובים מהסטודנטים, ובמיוחד לנסות למנוע בעיות ביורוקרטיות שגורמות לירידה בשביעות הרצון מטעם הסטודנטים וגם להתמרמות מיותרת הפוגעת ביחסם לתכנית.
10. רצוי לחזק ולתקצב באופן משמעותי את מדור המולטימדיה ולהשתמש במדור יותר להפקת סרטונים שימשו לתרגול והוראה.
11. רצוי לבדוק באופן קבוע את התכנים של התכנית ואת מיקומם האידיאלי של מרכיבים שונים בשנת לימודים הכי מתאימה לכל מרכיב.
12. בנוסף נראה שרצוי לחפש בין תורמי האוניברסיטה מקורות מימון נוספים כי הכסף הוא קריטי והנושא הוא גם כזה שעשוי לזכות במימון תורמים.

סך הכול הוועדה מברכת את האוניברסיטה והפקולטה על הקמתה של התכנית ומקווה שיינתנו המשאבים הכלכליים והארגוניים כדי לאפשר לתכנית להתרחב ולהשתפר.

שמעון גליק – יו"ר הוועדה

ערן דולב

אבי רוטשילד

אסתי שוהמי